

Lp	Część dokumentu/Priorytet	Strona	Test podstawowy	Propozycja zmian/uwaga
1.	1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH Energetyka	5	„(...)łączone oddziaływanie takich czynników jak niskie dochody, wysokie wydatki na energię oraz słabą efektywność energetyczna domów (...)”	Przytoczony zapis dotyczy zjawiska ubóstwa energetycznego, do którego autorzy dokumentu odnieśli się w stopniu dalekim od faktycznych potrzeb. Brak środków na poprawę parametrów mieszkania/domu, na wymianę źródła ciepła/zasilania czy konsekwentnie potem możliwość ponoszenia opłat z tytułu przejścia na niskoemisyjne bądź zeroemisyjne źródła energii, to kluczowa kwestia dla efektywności podejmowanych działań w tym zakresie w ramach interwencji programu. Tymczasem zarówno diagnoza jak i propozycje są nieadekwatne zarówno do potrzeb gorzej sytuowanych Polaków, jak i wyzwań stojących przez Polską w związku z celami klimatycznymi UE.
2.	1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH Energetyka	6	„Rola gazu i umożliwienie wykorzystania go jako paliwa przejściowego w procesie odchodzenia od węgla w kierunku dążenia do osiągnięcia neutralności klimatycznej jest niezwykle istotna w obecnej sytuacji gospodarczej Polski” „Wsparcie dla zapewnienia stabilności systemu elektroenergetycznego stanowić będzie energetyka gazowa zapewniająca elastyczne moce”	Biorąc pod uwagę polskie zaległości w zakresie przygotowania do wyzwań klimatycznych, jak i koszty tzw. rozwiązań przejściowych/tymczasowych powodują, że w tym miejscu należy zadać pytanie, czy położenie tak dużego nacisku na gaz jest sensowne środowiskowo, gospodarczo. Kluczowy argument kosztów gospodarki nie wydaje się wbrew pozorom kluczowy dla uzasadnienia tego rozwiązania.
3.	1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH Energetyka	6	szczególne	Szczególnie - literówka

4.	1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH Środowisko	7	„Polska zaliczana jest do krajów ubogich w zasoby wodne (przeciętne zasoby wód w Polsce wynoszą ok. 60 mld m ³ , w porach suchych ten poziom może spaść nawet poniżej 40 mld m ³)”	Diagnoza poprawna, natomiast dość ogólna i nie idą za nią w programie współcześnie rekomendowane rozwiązania w tym zakresie. Program wymaga korekty i uzupełnień w tym zakresie.
5.	1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH Środowisko	7	<p>„Zasoby słodkiej wody na mieszkańca wynoszą w ujęciu rocznym 1,4 tys. m³/osobę i należą do jednych z najniższych w Europie. Zbiorniki retencyjne charakteryzują się małą pojemnością. Obecnie całkowita ilość zmagazynowanej wody w istniejących zbiornikach retencyjnych w Polsce wynosi ok. 4 mld m³, co stanowi tylko nieco ponad 6,5% objętości średniorocznego odpływu rzeczno-egzogenicznego.”</p> <p>„Szczególnie dotkliwie będzie to odczuwane w miastach, które zagrożone są bezpośrednio szczególnie trzema zjawiskami: intensyfikacją miejskiej wyspy ciepła i silnymi ulewami powodującymi podtopienia oraz suszą sprzyjającą deficytowi wody w miastach. We wszystkich 44 miastach posiadających Miejskie</p>	<p>Kwestia suszy to już nie „CZY”, tylko „KIEDY”. I planując rozwiązania trzeba brać pod uwagę dużo różnych czynników. A przede wszystkim przeanalizować to, jak poszczególne rozwiązania sprawdzą się (bądź nie) na świecie. Dotychczasowe działania, takie jak zapory, czy wielkie zbiorniki wodne dla zatrzymania wody słodkiej, jak już wielokrotnie mieliśmy okazję przekonać, w istocie stanowią większe zagrożenie przy nawałnych deszczach niż chronią. O stratach i szkodach przyrodniczych związanych z ich powstawaniem nie mówiąc. W zakresie gospodarowania wodą opadową często jest mowa o zwiększaniu przepustowości kanalizacji deszczowej w miastach i na wsiach, a gdy mowa o powodziach, to decyduje się o umacnianiu wałów.</p> <p>Niestety, większość tradycyjnie rozumianych działań w zakresie przeciwdziałania powodziom i suszy (które to procesy są ze sobą dość istotnie powiązane), rozumianych w tradycyjny sposób, nie tylko nie przynosi oczekiwanych efektów, ale wręcz potęguje zagrożenia.</p> <p>Dlatego też tylko odważne, przyszłościowe projekty powinny być finansowane z FENIKS, bo ten program przy skali swojego budżetu daje realną szansę na uzyskanie odpowiednich efektów.</p> <p>To czas na podejmowane na szeroką skalę działania w kierunku promowania retencji i mikroretencji, akcji świadomościowych w zakresie roli zieleni: drzew, krzewów, traw, funkcji bagien, konieczności odbetonowywania miast i terenów zurbanizowanych, powstawania ogrodów deszczowych. Jak również czas na renaturalizację rzek, które uregulowane już niejednokrotnie pokazały, że zarówno im jak i nam to nie służy.</p>

			Plany Adaptacji jako główne zagrożenie klimatyczne wskazano intensywne opady i burze lub powodzie miejskie.”	
6.	1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH Środowisko	7	Celem głównym Programu Inwestycyjnego jest poprawa stanu (budowa, rozbudowa, remont,) infrastruktury wodociągowej oraz ograniczenie straty wody w sieci	Tak sformułowany cel w dziale środowisko budzi już nie tylko zdziwienie, ale też – biorąc pod uwagę to, jak wiele uwagi poświęcono przygotowaniu pakietu finansowego w FENIKS na drogi – rodzi duży niepokój, jaki jest faktycznie cel całego programu w odniesieniu do środowiska. Nie jest w takiej wersji do przyjęcia i zaakceptowania z perspektywy dbających o środowisko Polaków.
7.	1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH Środowisko	8	„Głównym wyzwaniem w zakresie różnorodności biologicznej jest przeciwdziałanie czynnikom i zjawiskom negatywnie oddziałującym na jej stan. W Polsce powierzchnia obszarów prawnie chronionych w końcu 2018 r. wynosiła ponad 10,2 mln ha ¹⁸ , co stanowiło 32,6% powierzchni kraju. Szacuje się, że polską przyrodę reprezentuje około 63 tys gatunków z królestw roślin, zwierząt i grzybów, z czego ok. 1800 gatunków objętych jest ochroną ścisłą lub częściową. Do rodzimych gatunków objętych ścisłą ochroną zaliczono 59120 gatunków zwierząt, a także 415 gatunków roślin.	Pomimo zdiagnozowania (choć daleko tej diagnozie do rzetelności) obszaru przyrodniczego programu, to brak jest w dokumencie faktycznych działań ochronnych, albo przeciwdziałających destrukcji. A polska przyroda jest coraz bardziej dewastowana, często w imię rzekomej nad nią opieki (a raczej kontroli). Program wymaga gruntownego przebudowania pod kątem ochrony przyrody – w chwili obecnej zapisane działania są niewystarczające.

			Spośród gatunków zagrożonych wyginięciem w Polsce żyje 61 gatunków zwierząt oraz 315 gatunków roślin.”	
8.	1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH Transport	8	„Inwestycje w połączenia drogowe wykazały zdecydowanie korzystny wpływ na rozwój gospodarczy, w tym poprzez zmniejszenie czasu i kosztów transportu drogowego”	Argument korzystnego wpływu na rozwój gospodarczy jest najczęściej przywoływany w programie. A tymczasem nie jest to FENG, tylko FENIKS. Stąd stanowcza rekomendacja o zmianę ciężaru argumentacji i finansowania w programie.
9.	1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH Transport	9	„Pomimo istotnego zwiększenia przepustowości głównych polskich portów lotniczych, można zauważyć ich gorsze niż w krajach UE-15 skomunikowanie z regionalnymi ośrodkami miejskimi.”	Warto również zauważyć, iż w dobie kryzysu klimatycznego oraz po doświadczeniach związanych z COVID-19, niektóre kraje europejskie już podjęły decyzje o przeniesieniu ciężaru transportu na duże odległości z samolotów na pociągi. Wiele lat mówi się w Polsce o konieczności wzmocnienia kolei, natomiast podejmowane do tej pory działania w niewielkim stopniu wpływały na poprawę tej sytuacji. Tymczasem transport kolejowy w wielu przypadkach to świetna alternatywa dla samolotu, który zużywa ogromne ilości wysokooktanowego paliwa i pozostawiają za sobą ogromne ilości zanieczyszczeń wynikających z jego spalania w atmosferze. W tym miejscu konieczne należy jeszcze przywołać kwestię kolejowego transportu miejskiego, szczególnie w kontekście rozrastania się miast i konieczności przejazdów z odległych jego krańców, z wykorzystaniem transportu ekologicznego.
10.	1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH Transport	9	„Niestabilne warunki nawigacyjne, będące wynikiem złej jakości infrastruktury sprawiają, że żegluga śródlądowa nie wykorzystuje swojego pełnego potencjału (ok. 0,3 % udziału w przewozie ładunków).”	Forsowane od wielu lat plany użeglowienia rzek nie mają żadnej podstawy ani ekonomicznej ani w szczególności środowiskowej. Cieki wody słodkiej powinny podlegać szczególnej ochronie, wraz z ochroną całej bioróżnorodności wiążącej się z rzekami: roślinność, zwierzęta. Biorąc pod uwagę, że roczna liczba opadów, w tym śniegu, z roku na rok dramatycznie spada wywołując susze (na przemian z deszczami nawalnymi), żegluga rzekami z obniżonym lustrem wody będzie po prostu niemożliwa.

11.	1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH Zdrowie	10	„Wyzwania demograficzne wskazują także na konieczność zareagowania zarówno na potrzeby osób najstarszych i niesamodzielnych, jak również matek i dzieci – sprzyjając kierunkowi działania na rzecz odbudowy demograficznej w Polsce.”	Demografia to nie tylko matka i dziecko – to również ojciec. To nie tylko zdrowie fizyczne w ciąży, ale także zdrowie psychiczne, dobry dostęp do usług zdrowotnych, w tym pełnej diagnostyki prenatalnej. Ale to także szeroko rozumiane wsparcie państwa w zakresie urlopów rodzicielskich, dzielenia opieki nad dziećmi, punktów opieki, dostępności lekarzy pediatrów i wielu innych czynników. Zarówno stereotypizacja jak i uproszczenie nie przysługują się podejmowaniu decyzji o założeniu rodziny.
12.	1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH Zdrowie	10	„Wzrost zachorowalności i umieralności z powodu chorób nowotworowych wynika ze zjawiska starzenia się ludności – 70% zachorowań u mężczyzn i 60% zachorowań u kobiet występuje po 60. roku życia, jak i z nasilonego narażenia populacji na czynniki rakotwórcze, w tym czynniki związane ze stylem życia: paleniem papierosów, spożywaniem alkoholu, nieodpowiednią dietą i brakiem ruchu.”	W przedstawionej diagnozie zabrakło odniesienia się do zanieczyszczenia środowiska, jako przyczyny chorób nowotworowych na równi z pozostałymi wylistowanymi. Zanieczyszczenie środowiska to także przyczyna dużej grupy alergii, ale również niższego komfortu życia i chorób psychicznych. O takie zapisy należy rozbudować diagnozę w tym zakresie. Natomiast samo zapisanie, że powodem nowotworów jest brak ruchu i nie zaplanowanie żadnych działań w tym zakresie w programie jeszcze raz wskazuje, jak bardzo w Polsce profilaktyka jest zaniedbana i pomijana.
13.	1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH Zdrowie	11	„W Polsce, w porównaniu z innymi państwami UE, obserwowany jest zbyt wysoki udział finansowania świadczeń zdrowotnych w opiece szpitalnej w stosunku do pozostałych poziomów opieki.”	Wyraźne wskazanie na brak rzetelnych działań na rzecz wzmocnienia profilaktyki, skoro statystyki szpitalne nadal w sile. Natomiast nie idą za tym kompleksowe działania w programie.

14.	1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH Zdrowie	12	podstawowej	podstawowej – literówka
15.	1.3 WYZWANIA ZIDENTYFIKOWANE W ZALECENIACH UE I STRATEGIACH	15	„W obszarze zdrowia konieczna jest poprawa dostępności, odporności i skuteczności systemu ochrony zdrowia, m.in. przez zapewnienie wystarczających zasobów. Tym samym niezbędna jest realizacja inwestycji infrastrukturalnych wyrównujących różnice geograficzne w dostępie do opieki zdrowotnej.”	Jest prawdą, że niektóre regiony, miejscowości borykają się z problemem dostępu do infrastruktury opieki zdrowotnej. Trudno to jednak logicznie zestawić z zamykaniem kolejnych oddziałów czy nawet szpitali powiatowych. O czym jednak nie należy zapominać, to to, iż żaden budynek sam nie obsłuży pacjenta. Tymczasem brak jest skoordynowanych – również w ramach demarkacji – działań w poszczególnych programach, które pozwolą nie tylko zmodernizować/wybudować nowe obiekty, ale także zapewnić w nich opiekę lekarską oraz pielęgnarską. W tym zakresie należy dokument uzupełnić i uspoźnić z pozostałymi projektami dokumentów dla perspektywy 2021- 2027 oraz KPO.
16.	1.3 WYZWANIA ZIDENTYFIKOWANE W ZALECENIACH UE I STRATEGIACH	15	Brak odniesienia do Europejskiego Zielonego Ładu	Wielkim nieobecny program jest Europejski Zielony Ład, co jest o tyle dziwne, że jest to program zasadniczo dedykowany środowisku. W dokumencie o Zielonym Ładzie wspomniano zaledwie kilka razy w stopniu zdecydowanie niedostatecznym. Należy to uzupełnić.
17.	1.4 WYZWANIA W ZAKRESIE ZDOLNOŚCI ADMINISTRACYJNYCH	15	„Zapisy rozporządzenia ogólnego (CPR) na lata 2021-2027 wprowadzają zmianę charakteru warunkowości podstawowej w kierunku warunkowości on-going (spełnienie należy zapewnić i monitorować przez cały okres perspektywy).Oznacza to zmianę charakteru działań jednostki	Tekst nieczytelny dla osoby nie będącej specjalistą w tym obszarze. Wymaga albo wyjaśnienia albo przeredagowania.

			odpowiedzialnej za spełnienie warunku podstawowego, polegającą na ustanowieniu procedur zapewniających implementację warunku podstawowego w sposób ciągły”	
18.	1.4 WYZWANIA W ZAKRESIE ZDOLNOŚCI ADMINISTRACYJNYCH	15	„Planowane są jednocześnie kolejne działania administracji rządowej mające na celu uelastyczenie systemu zamówień publicznych w celu zmniejszenia ryzyka występowania szeregu problemów w realizacji projektów.”	Dotychczasowe nowelizacje PZP nie zapewniły – o czym przekonują się kolejni realizatorzy projektów – zgodności jej zapisów z wszystkimi unijnymi wymaganiami. W efekcie tego – pomimo zgodności wyboru wykonawców z PZP, co niejednokrotnie potwierdzają kontrole Prezesa UZP – nadal należy się liczyć z korektami. Elastyczność PZP ma więc swoją cenę i ostatecznie może wprowadzić więcej zamieszania niż pożytku. Zwłaszcza, że rok 2021 rozpoczął się od rewolucji w PZP i do tej pory Zamawiający i Wykonawcy uczą się nowego systemu zamówień. W związku z tym w pierwszej kolejności należy doprowadzić do pełnej zgodności PZP z wszystkimi wytycznymi unijnymi.
19.	1.4 WYZWANIA W ZAKRESIE ZDOLNOŚCI ADMINISTRACYJNYCH	15	„W odniesieniu budowy gospodarki niskoemisyjnej wymagana jest aktywność różnych grup podmiotów, w tym także przez mniejszych takich jak MŚP, małe jednostki samorządu terytorialnego oraz różnego rodzaju klastry i spółdzielnie (w tym mieszkaniowe i energetyczne), które zazwyczaj nie mają wystarczającego potencjału kadrowego do uczestniczenia w projekcie.”	Aktywność wskazanych podmiotów jest warunkowana czytelnymi ramami prawnymi, a tych nadal brakuje. Prosument musi mieć realne narzędzia i możliwości w relacjach z monopolistami takimi jak TAURON, ENERGA, PGE itp. Brak zarejestrowanych i działających podmiotów to w głównej mierze efekt braku czytelnich zasad i regulacji. Co za tym idzie – nie ma też publicznego wsparcia publicznego, dedykowanego takim podmiotom. Należy wyraźnie zaznaczyć, że rozproszona, prosumencka mikroenergetyka sprzyja oszczędzaniu energii, zapobiega marnowaniu zasobów, to znacznie mniejsza skala utraty energii w wyniku przesyłu. Natomiast nadal nie jest wystarczająco promowana i uregulowana. Objęcie programem procesu porządkowania i wzmacniania tego obszaru gospodarki jest istotnym i kluczowym wyzwaniem FENIKSa.
20.	1.5 WYZWANIA DEMOGRAFICZNE	16	„Mniejsza liczba osób młodych może ponadto wpłynąć na poziom kreatywności społeczeństwa, a więc i na innowacyjność gospodarki.”	Niż demograficzny jest już faktem. Ale przy obecnych uwarunkowaniach prawnych, zdrowotnych i organizacyjnych państwa oczekiwania, że obywatele złączą się rodzic w większym stopniu, jest zdecydowanie niczym nie uzasadnionym optymizmem. To pierwszy błąd tego założenia. Oczywiście należy podejmować wszystkie działania na rzecz uzyskania co najmniej następowności pokoleń, ale nie można pokładać w nich wszystkich sił i zasobów. Założenie, że wszystkie osoby po 30 roku życia już nie są kreatywne jest tak samo

				<p>błędne. Mając w perspektywie ograniczone zasoby można zrobić rzeczy następujące: albo czekać na wyz demograficzny, albo zaplanować wykorzystanie realnie dostępnych zasobów – obywateli starszych oraz imigrantów. Tutaj jednak zastosowano uproszczenie od innowacyjności do mniejszej liczby młodych. Należy poszerzyć pole analizy w zakresie potencjałów innych rozwiązań.</p>
20.	1.5 WYZWANIA DEMOGRAFICZNE	16	<p>„Zmiany liczby ludności mają wpływ na zapotrzebowanie na różnego rodzaju usługi, w tym infrastrukturę transportową czy zdrowotną, a w konsekwencji wpływ na lokalne rynki pracy.”</p>	<p>Potrzebne jest przeanalizowanie zależności pomiędzy spadającą dzietnością, rosnącą grupą osób starszych z innego rodzaju potrzebami w przestrzeni publicznej, a zapotrzebowaniem na poszczególne rodzaje infrastruktury transportowej czy zdrowotnej. Logiczne wynikanie może być i takie, że skoro spada liczba dzieci, zmniejsza się liczba obywateli, a więc mniej osób będzie korzystać z dróg, więc po co je budować? Ustalenie kompleksowego uwarunkowania dla zapotrzebowania stanowić będzie istotną podstawę dla przyjmowanych założeń. Obecnie nie jest to czytelne.</p>
21.	1.5 WYZWANIA DEMOGRAFICZNE	16	<p>„W związku z rosnącymi potrzebami w zakresie opieki nad osobami starszymi i niesamodzielnymi należy rozwijać opiekę geriatryczną oraz przekształcić część łóżek szpitalnych o niskim obłożeniu, na łóżka opieki długoterminowej, paliatywnej oraz hospicyjnej.”</p>	<p>Zamiana opieki szpitalnej na Ambulatoryjną Opiekę Szpitalną to pierwszy krok w deinstytucjonalizacji opieki geriatrycznej, natomiast zasadne wydaje się wspierania w tym zakresie nowych domów/punktów opieki dziennej, domów seniora. Część seniorów nie wymaga opieki szpitalnej, a zazwyczaj regularnego kontaktu z lekarzem pierwszego kontaktu.</p>
22.	1.5 WYZWANIA DEMOGRAFICZNE	16	<p>„Z drugiej strony należy zadbać o dzietność społeczeństwa, a co za tym idzie sprostać wyzwaniom stojącym przed opieką nad matką i dzieckiem”</p>	<p>Redukowanie rodzicielstwa do matki i dziecka na pewno nie poprawi sytuacji demograficznej. Oprócz biologicznych uwarunkowań związanych z ciążą i porodem i karmieniem piersią, pozostały zakres opieki nad dzieckiem może być spokojnie dzielony pomiędzy oboje rodziców. Dlatego bardziej zasadne jest stosowanie zwrotu „rodzina” w tym kontekście.</p>
23.	1.5 WYZWANIA DEMOGRAFICZNE	16	<p>„Odpowiedzialne podejmowanie decyzji inwestycyjnych będzie oznaczało takie zaspokajanie potrzeb, aby nie umniejszać szans rozwojowych przyszłych pokoleń, co oznacza położenie szczególnego</p>	<p>Przykład zdania, w którym jest dużo napisane, a niewiele z niego wynika. Powinno być jasne powiązanie zrównoważonego rozwoju z potencjałem do godnych warunków życia dla przyszłych pokoleń.</p>

			nacisku na prowadzenie działań zgodnie z wymogami rozwoju zrównoważonego, uwzględniających min. wyzwania i trendy demograficzne”	
24.	1.6 WNIOSKI Z DOTYCHCZASOWYCH DOŚWIADCZEŃ	17	Eurpejskiej	Europejskiej - literówka
25.	1.6 WNIOSKI Z DOTYCHCZASOWYCH DOŚWIADCZEŃ	19	dostęp	dostęp - literówka
26.	1.8 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu	21	„Polska zmierza do zmniejszenia udziału ww. surowców do produkcji energii i w efekcie zmniejszenia emisji CO2.”	Należy wskazać o ile i w jakim okresie czasu.

	zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej			
27.	1.8 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i	21	„Wynika to m.in. z sytuacji ekonomicznej oraz niedostatecznej świadomości społeczeństwa o wpływie ich działań na stan jakości powietrza i stan zdrowia.”	Niezadawalający stan powietrza to efekt wielu lat zaniedbań, w tym zakresie kompleksowo i szeroko rozumianej edukacji ekologicznej, klimatycznej. Należy w tym zakresie przewidzieć ambitne cele i działania.

	przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej			
28.	<p>1.8 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH</p> <p>2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania</p>	21	ciepłownictwie	ciepłownictwie - literówka

	ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej			
29.	<p>1.8 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH</p> <p>2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	21	Brak wskazania w tej części dotyczącej ciepłownictwa i chłodnictwa, udziału wody w procesie chłodzenia rdzeni.	Zapisany tutaj zrównoważony rozwój na nie znajduje przełożenia na zapisy uzasadnienia. Nie ma nic o wodzie, która jest kluczowa dla chłodzenia rdzeni ciepłowniczych, a ta z kolei jest uzależniona od poziomu wody w rzekach, a te z roku na rok spadają ze względu na suszę, poza przyborami powodziowymi, czy pozimowymi.

	2.2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju			
30.	1.8 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i	21	indywidualnych	indywidualnych - literówka

	<p>przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>2.2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</p>			
31.	<p>1.8 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH</p> <p>2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i</p>	22	<p>„Jednocześnie niezbędne Będzie wzmocnienie elektroenergetycznej infrastruktury sieciowej, która umożliwi przyłączanie nowych jednostek wytwarzania energii z OZE do sieci elektroenergetycznej.</p>	<p>Pomimo opisanych w tej części planów wobec energetyki rozproszonej, ostatecznie największymi beneficjentami tej części programu będą najprawdopodobniej duże państwowej firmy energetyczne. Oczywiście – aby utrzymać skuteczność i efektywność całego systemu, włączającego prosumentów, sieci muszą zostać zmodernizowane. Natomiast należy z całą bezwzględnością zachować proporcje pomiędzy tego rodzaju inwestycjami, a wsparciem na prosumentów.</p>

	niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej 2.2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju			
32.	1.8 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki	22	oze	Należy konsekwentnie stosować ten skrót z dużych liter – OZE. Tymczasem w tekście naprzemiennie stosuje się ten skrót z dużych i małych liter.

	<p>promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)</p>			
33.	<p>1.8 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH</p>	23	<p>„Zwiększenie wykorzystania samochodów napędzanych paliwami alternatywnymi, w tym elektrycznych, wiąże się z rozbudową infrastruktury (w tym</p>	<p>Skupianie się tylko na prądzie – jako paliwie alternatywnym - jest pewnym nadużyciem. Nie poświęcono wystarczająco miejsca wodorowi. Ponieważ prąd w znakomitej większości jest produkowany w Polsce na dzień dzisiejszy z paliw kopalnych, trudno to nazwać alternatywną energią, czy też OZE.</p>

<p>2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania</p>	<p>sieci bazowych) ładowania samochodów elektrycznych i tankowania CNG/LNG”</p>	
--	---	--

	energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)			
34.	<p>1.8 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH</p> <p>2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej</p>	23	indywidualnych	indywidualnych - literówka

	<p>mobilności miejskiej</p> <p>2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)</p>			
35.	<p>1.8 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH</p> <p>2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu</p>	23	<p>„Zwiększenie udziału gazów niskoemisyjnych i odnawialnych w przesyle i dystrybucji pozwoli na dalsze ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń do atmosfery przez sektor ciepłownictwa.”</p>	<p>O jakich gazach niskoemisyjnych i odnawialnych pisze autor? Konieczność doprecyzowania.</p>

	zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej 2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)			
36.	1.8 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i	24	„Obserwowane na przestrzeni ostatnich dekad nasilanie się na terenie Polski ekstremalnych zjawisk pogodowych i hydrologicznych wiąże się z koniecznością podejmowania zarówno działań prewencyjnych w zakresie adaptacji do zmian klimatu, zmniejszania ryzyka i budowania odporności na klęski żywiołowe, jak i działań związanych z usuwaniem skutków tych zjawisk.”	obserwowane – literówka Temat potraktowano bardzo ogólnie, co rodzi podejrzenia, że nie uznaje się jego istotności, że zostanie potraktowany jako temat drugiej kategorii. Dziwi również brak odniesienia się do Zielonego Ładu oraz ambitnych celów klimatycznych, zwłaszcza w perspektywie do 2030 r.

	<p>sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego</p>			
37.	1.8 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH	24	Brak odniesienia do innego zakresu niż gospodarka ściekowa	W pkt. 2.5 jest odniesienie tylko do oczyszczania ścieków komunalnych – dlaczego?

<p>2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej 2.5 Wspieranie dostępu do</p>			
---	--	--	--

	wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej			
38.	<p>1.8 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH</p> <p>2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	25	<p>„Jako zasób nieodnawialny traktować należy również powierzchnię ziemi podlegającą degradacji lub zanieczyszczeniu wskutek działalności gospodarczej i związanych z nią emisji.”</p>	<p>Intensywna uprawa rolna również ma na to wpływ i należy ją tutaj uwzględnić, nawet jeżeli nie będzie w tym zakresie wsparcia w programie.</p>

	<p>Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej</p> <p>2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej</p>			
39.	<p>1.8 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH</p> <p>2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu</p>	25	<p>„Przedmiotowe działanie przyczyni się do ograniczenia skali negatywnego dla środowiska naturalnego zjawiska tzw. „rozlewania się miast” (tzw. eksurbanizacja, urban sprawl) poprzez zmniejszenie negatywnego wpływu działalności człowieka na tereny dotychczas nieobjęte jego działalnością (zatrzymanie antropopresji głównie na terenach miejskich).”</p>	<p>Zdanie nieczytelne, nie wskazuje na to jakie działania są planowane, aby uzyskać zmniejszenie negatywnego wpływu na terenach miejskich.</p>

	zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej 2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej			
40.	1.8 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz	26	„Zaburzenie stabilności ekosystemów może doprowadzić do wielopłaszczyznowych negatywnych skutków dla gospodarki i społeczeństwa.”	Zaskakuje kolejność analizy – najpierw ocena wpływu na gospodarkę, a dopiero potem na społeczeństwo. Ani słowa o obecnej i prognozowanej jakości życia w kontekście zmian środowiskowych. Ponadto poświęcono tematowi zaledwie ułamek tego, co innym obszarom. Widać to wyraźniej przy zestawieniu ekosystemów z kwestią multimodalnej mobilności miejskiej.

<p>odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej 2.7 Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz</p>			
--	--	--	--

	ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia			
41.	3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T	27	„Efektem będzie też upłynnienie i przeniesienie części ruchu z odcinków o dużej kongestii i uciążliwym oddziaływaniu na przyrodę i człowieka, na wysokoprzepustową infrastrukturę TEN-T spełniającą warunki ochrony środowiska, w tym na infrastrukturę kolejową.”	Plany w zakresie inwestycji drogowych – w szczególności w odniesieniu do obwodnic miast i autostrad – są zapisane dość niejasno, a ich rzekomy pozytywny wpływ na zmniejszenie presji na środowisko miejskie, rozumiane zdaje się jako środowisko przyrodnicze, dodatkowo zaciemnia obraz sytuacji. Biorąc pod uwagę przygotowaną dla programu ocenę wpływu na środowisko, która wielokrotnie wskazuje na negatywny wpływ inwestycji liniowych na przyrodę, dziwi tak silne przekonanie autorów o logicznym wynikaniu przyjętych założeń w stosunku do diagnozy. Zdecydowanie wymaga to przeformułowania.
42.	3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	28	„Wymaga to budowy i podniesienia jakości istniejącej infrastruktury w Polsce, z powiązaniem między różnymi gałęziami transportu i innymi generatorami ruchu, co poprawi dostępność do podstawowych usług (ograniczy wykluczenie komunikacyjne), obniży ryzyko zaistnienia wypadków, zmniejszy presję transportu na środowisko oraz zwiększy konkurencyjność przedsiębiorców działających w obszarach poza główną siecią transportową.”	Trudno ustalić, czy w cytowanym fragmencie jest mowa o kolei czy o autostradach. Ten fragment wymaga doprecyzowania.

43.	4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych 4.5 Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	29	„Działania w ramach interwencji powinny być komplemetarne z reformą w zakresie psychiatrii osób dorosłych, dzieci i młodzieży”	komplementarne – literówka Nie jest jasne, czy autorom zapisu chodziło o objęcie zwłaszcza dzieci i młodzieży opieką psychiatryczną, co mogłoby oznaczać otwieranie nowych oddziałów psychiatrycznych. Efekt traum związanych z COVID – 19 dają się bowiem tej grupie społecznej szczególnie we znaki i wymagają pilnych działań naprawczych i zapobiegawczych.
44.	4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych 4.5 Zapewnianie równego dostępu do	29	„Zagwarantowanie właściwej opieki medycznej noworodkom i dzieciom będzie przyczyniać się do zachowania w zdrowiu przyszłych zasobów pracy i może prowadzić do wyższej stopy aktywności zawodowej wśród osób młodych.”	Zapis nie przekonuje – jest zbyt dużym uogólnieniem. W jakiś sposób ma dojść do poprawy aktywności zawodowej wśród młodych w efekcie poprawy opieki nad noworodkiem i dziećmi?

	opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej			
45.	4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, Włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	30	zapobiegajania	zapobiegają – literówka
46.	4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej	31	placówski	placówki - literówka

	<p>sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych</p> <p>4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, Włączeniu społecznym i innowacjach społecznych</p>			
47.	<p>2.1.1 Cel szczegółowy</p> <p>2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</p> <p>2.1.1.1 Powiązane rodzaje działań</p>	32	<p>„Uzupełniająco, w celu dalszego podnoszenia wiedzy w zakresie efektywności energetycznej, środki będą również przeznaczone na kontynuację ogólnopolskiego systemu wsparcia doradczego dla sektora publicznego i mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej, OZE i gospodarki niskoemisyjnej.”</p>	<p>Jeżeli chodzi o ekodoradców, powinno to zostać doprecyzowane.</p>
48.	<p>2.1.1 Cel szczegółowy</p> <p>2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</p>	33	<p>„We wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł</p>	<p>Wydawać by się mogło, że to co w tej części dokumentu zaproponowano, powinno być wręcz podstawą do wybrania danego projektu do dofinansowania. Tymczasem z niewiadomych powodów autor dokumentu wskazuje na fakultatywną możliwość w takim przypadku. To należy zmienić. Jeżeli cel dotyczy redukcji emisji gazów cieplarnianych, to w projektach TRZEBA, a nie tylko „można”, wymagać od wnioskodawców (i należy to uznać za kryteria dopuszczające a co najmniej strategiczne) włączenia do nich elementów wspomagających osiągnięcie celi redukcji emisji gazów cieplarnianych.</p>

	2.1.1.1 Powiązane rodzaje działań		odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmiany klimatu i łagodzeniu jej skutków (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura). Mogą być także uwzględniane dodatkowe elementy, jeżeli realizują szersze cele Polityki Spójności (np. zieleń, usuwanie barier architektonicznych, elementy budownictwa wynikające ze zmian klimatu).”	W tym miejscu nie uwzględniono bowiem możliwie szeroko zasad horyzontalnych (choć na nie wskazano), ale z niejasnego powodu stały się one bohaterami tła, na co nie można pozwolić.
49.	2.1.1 Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych 2.1.1.2 Główne grupy docelowe	33	zawróno	zarówno - literówka
50.	2.1.1.7 WSKAŹNIKI Wskaźniki produktu	35	RCO 97 – Wspierane społeczności energetyczne działające w zakresie energii odnawialnej**	Wskaźnik oznaczono dwoma gwiazdkami, ale pod tabelą ani w dalszej części tekstu nie ma odniesienia, co one oznaczają. Biorąc pod uwagę kluczowy wpływ mikroenergetyki rozproszonej na zwiększenie użycia OZE, w skali całej Polski, wskaźnik w wysokości 31 sztuk jest zdecydowanie za niski. Ponadto nie wiadomo, czy chodzi o wsparcie inwestycyjne, infrastrukturalne, czy doradcze, diagnostyczne.
51.	2.1.1.7 WSKAŹNIKI Wskaźniki rezultatu	35	RCR 29 – szacowana emisja gazów cieplarnianych* RCR 105 – Szacowana emisja gazów cieplarnianych z kotłów i systemów grzewczych przekształconych z zasilania stałymi paliwami	Tabela niekompletna odnośnie wylistowanych wskaźników

			kopalnymi na zasilanie gazem	
52.	2.1.1.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI	36	Dotyczy całego punktu	Brak wskazania gdzie i w jakim zakresie realizowane będą działania edukacyjne oraz w jakim zakresie i na jakich zasadach będą pracować ekodoradcy. Wymaga uzupełnienia.
53.	2.1.2 Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiłowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego 2.1.2.1 Powiązane rodzaje działań	38	Dotyczy całego punktu	Opis tak dalece nieprecyzyjny, że w zasadzie nie wiadomo, co będzie realizowane, co będzie miało priorytety. Konieczność przeredagowania tekstu celem zwiększenia czytelności i jasności przekazu.
54.	2.1.2.7 WSKAŹNIKI Wskaźniki produktu	40	“RCO 26 – Green infrastructure built or upgraded for adaptation to climate change*”	Należy wyjaśnić w tekście dokumentu czym jest zielona i błękitna infrastruktura. W ramach tej definicji należy rozważyć uwzględnienie w tym wskaźniku również infrastruktury błękitnej oprócz zielonej.
55.	2.1.3 Cel szczegółowy 2.5 Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej 2.1.3.1 Powiązane rodzaje działań	43	„Wspomniane inwestycje powinny prowadzić do zwiększenia dostępności usług związanych z oczyszczaniem ścieków z zastosowaniem gdzie to możliwe nowoczesnych i zarazem	Wskazanie na energooszczędne technologie, wykorzystujące OZE, jako możliwe do uwzględniania (na niejasnych zasadach) w odniesieniu do wspierania dostępu do wody i zrównoważonej gospodarki wodnej (szczególnie, gdy ten obszar dotyczy z niejasnych powodów tylko oczyszczania ścieków) jest złym rozwiązaniem. Wręcz należy w tym przypadku wymagać, premiować i dawać priorytet tego typu inwestycjom. W przeciwnym wypadku nie wiadomo jakiej jakości woda będzie odprowadzana do rzek i gleb.

			energooszczędnych technologii (w tym wykorzystujących odnawialne źródła energii – jednak wyłącznie jako element uzupełniający projektów), zapewniających wymaganą jakość oczyszczanych ścieków.”	
56.	2.1.4 Cel szczegółowy 2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej 2.1.4.1 Powiązane rodzaje działań	48	„Efektywne wspieranie przechodzenia na gospodarkę o obiegu zamkniętym oraz prawidłowe prowadzenie gospodarki odpadami są możliwe jedynie jeżeli mieszkańcy posiadają odpowiednią świadomość ekologiczną. Wsparcie kierowane zatem będzie na działania edukacyjno-informacyjne społeczeństwa w tym zakresie”	Dla edukacji ekologicznej, świadomościowej przeznaczono zaskakująco mało miejsca. Tak jakby polskie społeczeństwo miało ten proces już za sobą. Tymczasem bez takich działań nie ma mowy o skutecznych inwestycjach prośrodowiskowych. Wskazany cytat, to dopiero drugie wspomnienie edukacji, działań świadomościowych w programie, które mają być skierowane do społeczeństwa.
57.	2.1.4 Cel szczegółowy 2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej 2.1.4.1 Powiązane rodzaje działań	48	„Planowane jest więc podjęcie działań (w formie projektów pilotażowych)w celu zapobiegania powstawaniu odpadów żywności poprzez wykorzystanie niesprzedanych produktów spożywczych lub produktów spożywczych o krótkim terminie przydatności do spożycia.”	niesprzedanych - literówka Podczas wysłuchania do założeń projektu Programu Pomoc Żywnościowa zwracano uwagę na kwestie nie marnowania żywności. Podobnie sporo miejsca skróceniu łańcucha dostaw, spopularyzowaniu zasady „od pola do stołu” w rozumieniu jak najmniejszych odległości do pokonania żywności od jej wyprodukowania, poświęca program rolny. Koniecznym jest zestawienie założeń tych programów i wskazanie wyraźnej demarkacji, co i jak i gdzie będzie wspierane. Możliwe też jest zaprojektowanie działań interprogramowych – to dobry przykład pilotażu.
58.	2.1.4 Cel szczegółowy 2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym	49	„We wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe zostaną zastosowane rozwiązania	Biorąc pod uwagę specyfikę celu 2.1.4 należy uwzględnić te kryteria co najmniej jako strategiczne, dodatkowo premiowane.

	i gospodarki zasobooszczędnej 2.1.4.1 Powiązane rodzaje działań		w zakresie obiegu cyrkularnego (w tym efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych) jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmiany klimatu i łagodzeniu jej skutków (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura). Mogą być także uwzględniane dodatkowe elementy, jeżeli realizują szersze cele Polityki Spójności (np. zieleń, usuwanie barier architektonicznych, elementy budownictwa wynikające ze zmian klimatu).”	
59.	2.1.4.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe	50	„Należy podkreślić, iż projekty w ramach niniejszego celu szczegółowego będą wpływały na zmniejszenie uciążliwości dla środowiska oraz ograniczenia zużycia zasobów naturalnych, co zmniejszy również presję na środowisko.”	Lektura tego punktu nie daje podstaw do uznania, że zaplanowane wpłyną na zmniejszenie uciążliwości dla środowiska oraz ograniczenia zużycia zasobów naturalnych. Aby tak się stało konieczne będzie ponowne przeanalizowanie założeń, a przede wszystkim ponowne przygotowanie diagnozy uwzględniającej znacznie więcej czynników zagrożeń dla środowiska i tego jak można faktycznie tę presję zmniejszyć lub w ogóle zlikwidować.
60.	2.1.5 Cel szczegółowy 2.7 Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach	53	Dotyczy zapisów całego punktu.	W cytowanym punkcie nie ma ani słowa o tworzeniu nowych obszarów ochronnych, co najwyżej o utrzymaniu status quo już istniejących (co przy ocenie wpływu na środowisko w zasadzie dopuszczającej naruszenia obszarów chronionych nawet rangi Natura 2000 w przypadku inwestycji infrastrukturalnych uznanych za strategiczne, wydaje się kuriozalne). Nie ani słowa o nowej strategii leśnej, o roli i obowiązkach Lasów Państwowych. A jest to największy w Polsce administrator terenów, którym grozi utrata bioróżnorodności, ponieważ od wielu już lat stosowane są tam rozwiązania będące de facto hodowlą drzew i zwierząt, a nie ochroną przyrody.

	miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia 2.1.5.1 Powiązane rodzaje działań			
61.	2.1.5.7 WSKAŹNIKI	55	Brak wskaźników rezultatu	Do uzupełnienia.
62.	2.1.5.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI	56	„Kod: 78 - Ochrona, regeneracja i zrównoważone wykorzystanie obszarów Natura 2000”	Doprecyzowanie wymaga wyjaśnienie co oznacza zrównoważone wykorzystywanie obszarów Natura 2000. To miejsca szczególnie cenne w skali Europy i więcej niż niepokój budzi założenie, że obszar ten może być wykorzystywany do celów innych niż ekologiczna turystyka, badania czy edukacja ekologiczna. Jednak w tekście dokumentu nie znajdziemy dokładnej informacji o zakresie prowadzonych na tych terenach działań, co wymaga uzupełnienia.
63.	2.1.5.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI	56	„Kod: 79 - Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, dziedzictwo naturalne i zasoby naturalne, zielona i niebieska infrastruktura”	Kod właściwy dla ochrony bioróżnorodności jest uwzględniony, ale w treści dokumentu brak jest szczegółowych i adekwatnych opisów do niego. Należy to uzupełnić.
64.	2.2 PRIORYTET II: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR 2.2.1 Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych 2.2.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne,	59	„(...)porozumieniem paryskim (...)”	Brak przypisu odsyłającego do pełnej nazwy dokumentu oraz miejsca jego publikacji. Do uzupełnienia.

	transgraniczne i transnarodowe			
65.	2.2.1.7 WSKAŹNIKI Wskaźniki rezultatu	60	Dotyczy wszystkich wskaźników rezultatu wskazanych w tabeli	Dane dla wskaźników niepełne. Do uzupełnienia.
66.	2.2.1.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI	60	„Kod: 46 – Wsparcie dla podmiotów, które świadczą usługi Wspierające gospodarkę niskoemisyjną i odporność na zmiany klimatu, w tym działania w zakresie zwiększania świadomości”	Kod nie ma pokrycia w treści dokumentu. Nie wiadomo, jakie działania w zakresie zwiększania świadomości będą faktycznie wspierane. Dokumentowi towarzyszy w tym zakresie duży poziom ogólności, a nie są znane założenia ani treść ewentualnego dokumentu uszczegółwiającego te zapisy.
67.	2.2.2 Cel szczegółowy 2.2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju 2.2.2.1 Powiązane rodzaje działań	62	oze	Odnawialne źródła energii powinny być jednolicie pisane z dużej litery. Tutaj zastosowano małe litery.
68.	2.2.2 Cel szczegółowy 2.2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	62	„Projekty dotyczące wytwarzania energii z OZE oceniane będą głównie poprzez pryzmat kryterium efektywności kosztowej oraz osiągniętych efektów wpisujących się w cele priorytetu”	W dobie kryzysu klimatycznego – już na wyciągnięcie ręki, a nie tylko w sferze domysłów – przyjęcie za zasadnicze kryterium efektywność kosztową wydaje się prawdziwym kuriozum. Ta spuścizna intensywnego konsumpcjonizmu – która właśnie doprowadziła nas do punktu, w którym żyjemy – pokazuje, jak ważnym i zaniedbanym obszarem jest edukacja świadomościowa, skoro podstawowym argumentem dla danej interwencji jest wymiar ekonomiczny. Tymczasem takimi kryteriami pierwszego wyboru powinny być: efektywność energetyczna, rodzaj energii źródłowej (np. słonecznej) przekształcanej w prąd/ciepło, odpowiedź na zapotrzebowanie na danym obszarze. Tego w programie nie ma, a bezwzględnie musi zostać przewidziane.

	2.2.2.1 Powiązane rodzaje działań			
69.	2.2.2 Cel szczegółowy 2.2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju 2.2.2.1 Powiązane rodzaje działań	63	„Wsparcie projektów wykorzystujących energię z wody możliwe będzie wyłącznie na istniejących budowach piętrzących, wyposażonych w hydroelektrownie, przy jednoczesnym zapewnieniu pełnej drożności budowli dla przemieszczeń fauny wodnej.”	Cieszy brak w programie planów budowy nowych zapór czy elektrowni wodnych. Biorąc jednak pod uwagę to, że w skali świata wskazuje się coraz częściej na negatywny wpływ tego typu obiektów na przyrodę (m.in. zaburzenie migracji ryb, spadek populacji tych zwierząt) jak i istniejące zależności woda – powietrze (zmiana zasad cyrkulacji, kondensacja wilgoci w jednych miejscach, pustynnienie innych), oraz ich potencjał katastroficzny (zwłaszcza w przypadku obiektów starszych, wymagających kosztownych i wieloletnich procesów naprawczych), należy się zastanowić nad tym, czy tam, gdzie to możliwe, nie przywrócić otoczenia do stanu naturalnego.
70.	2.2.2 Cel szczegółowy 2.2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju 2.2.2.1 Powiązane rodzaje działań	63	„Elementem uzupełniającym projektu mogą być działania edukacyjno-informacyjne dotyczące zielonej energii.”	To trzecie miejsce, gdzie w programie jest mowa o działania edukacyjno – informacyjnych, a do tego jest to element fakultatywny. Czyżby OZE było w Polsce już tak powszechne i doceniane, że nic więcej nie trzeba tutaj zrobić? Zapis jest bardzo ogólny, nie wskazuje ani podmiotu zobowiązanego, ani zasad realizacji.
71.	2.2.2 Cel szczegółowy 2.2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami	63	„Dodatkowe elementy mogą być uwzględniane, jeżeli realizują szersze cele Polityki Spójności (np. np punkty ładowania pojazdów wraz z infrastrukturą kanałową, zieleń, usuwanie barier architektonicznych, , elementy	Biorąc pod uwagę priorytet i realizowany cel – te akurat elementy powinny być szczególnie premiiowane, być może nawet traktowane jako kryterium dostępu do konkursu. Na pewno nie na zasadzie fakultatywności.

	zrównoważonego rozwoju 2.2.2.1 Powiązane rodzaje działań		budownictwa wynikające ze zmian klimatu).”	
72.	2.2.2.7 WSKAŹNIKI Wskaźniki produktu, rezultatu	65, 66	Wskaźniki produktu i rezultatu mają niekompletne dane.	Do uzupełnienia.
73.	2.2.2.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI	66	„Kod: 49 - Energia odnawialna: biomasa”	Przewidziano kod właściwy dla interwencji w zakresie biomasy, a w tekście programu brakuje odniesienia. Oby nie okazało się, że odnosi się on do zrównoważonego wykorzystania obszarów Natura 2000, w świetle dopuszczenia jako biomasy spalania drewna. Do uzupełnienia, rozwinięcia.
74.	2.2.2.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI	66	„Kod: 50 – Energia odnawialna: biomasa o wysokim poziomie redukcji emisji gazów”	Czym jest biomasa o wysokim poziomie reedukacji emisji gazów? W tekście nie jest to wyjaśnione, a przewidziano takie właśnie kod interwencji.
75.	Cel szczegółowy 2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)	68	Uwaga ogólna	Jak mają się założenia celu 2.3 do celu 2.2, gdzie również jest mowa o magazynowaniu energii?
76.	Cel szczegółowy 2.3 Rozwój	69	„W tym zakresie istotne są jest także inwestycje (...)”	„W tym zakresie istotne są także inwestycje (...)”

	<p>inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)</p> <p>2.2.3.1 Powiązane rodzaje działań Inteligentna infrastruktura gazowa</p>			
77.	<p>Cel szczegółowy 2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)</p> <p>2.2.3.1 Powiązane rodzaje działań Inteligentna infrastruktura gazowa</p>	69	regazyfikacji	regazyfikacji - literówka
78.	2.2.3.7 WSKAŹNIKI Wskaźniki rezultatu	72	Wskaźniki rezultatu	Dane wskaźnikowe niekompletne. Do uzupełnienia.

79.	2.2.3.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI	73	„Kod: 56 – Wymiana systemów ciepłowniczych zasilanych węglem na systemy ciepłownicze zasilane gazem ziemnym z myślą o łagodzeniu zmian klimatu”	W treści dokumentu brak jest odniesienia do wymiany systemów ciepłowniczych, a tymczasem wprowadzono kod do takich interwencji. Jeżeli przewidziane będą działania w tym zakresie – należy uzupełnić dokument w tym zakresie.
80.	2.2.4 Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego 2.2.4.1 Powiązane rodzaje działań	74	„Będą to działania wynikające z podstawowych dokumentów strategicznych w obszarze środowiska, klimatu i gospodarki wodnej, dotyczące m.in. adaptacji obszarów miejskich do zmian klimatu, zwiększenia naturalnej retencji, renaturyzacji cieków wodnych i obszarów zależnych od wód, infrastruktury służącej zmniejszaniu skutków oraz zapobieganiu zjawiskom powodzi i suszy, systemów monitoringu, prognozowania i ratownictwa, opracowania dokumentów strategicznych i planistycznych oraz edukacji.”	Bardzo cieszą w programie zapisy dotyczące renaturyzacji cieków wodnych. Stoją one jednak w sprzeczności z zapisami odnośnie zwiększenia znaczenia żeglugi śródlądowej, za czym idą działania inwestycyjne na m.in. Odrze. Więc – albo przywracamy naturze, albo eksploatujemy. W świetle zmian klimatycznych odpowiedź może być tylko jedna – renaturyzacja.
81.	2.2.4 Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także	75	„Z uwagi na fakt, iż środowisko naturalne odgrywa istotną rolę dla zdrowia i życia mieszkańców miast, w ramach niniejszego celu szczegółowego przewidziano także działania związane z rozwojem powierzchni terenów pokrytych "zielenią w miastach.”	Z uwagi na to, że rozwój terenów pokrytych zielenią w miastach może być różnie rozumiany (dla jednych będą to nowe nasadzenia drzew i krzewów, dla innych łąki kwietne, dla jeszcze innych angielskie trawniki, czy zielone dachy) należy doprecyzować o jakiego konkretnie rodzaju działania w tym zakresie chodzi.

	odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego 2.2.4.1 Powiązane rodzaje działań			
82.	2.2.4 Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego 2.2.4.1 Powiązane rodzaje działań	75	„Ponadto działania będą skierowane na zapewnienie bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałanie suszy poprzez budowę, przebudowę lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej.”	O jaki rodzaj infrastruktury towarzyszącej chodzi?
83.	2.2.4 Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem	75	„Dla realizacji założeń niniejszego celu szczegółowego istotne jest także wsparcie wszelkich inicjatyw związanych z edukacją obywateli, zwiększaniem świadomości, lepszemu dostępowi do wiedzy i danych w zakresie zmian klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych, w tym przyczyn ich występowania, skutków oraz właściwych sposobów	Działania świadomościowe skierowane do obywateli – tutaj w tekście po raz drugi, w programie po raz trzeci. Skala planów w tym zakresie w relacji do stanu świadomości ekologicznej i klimatycznej sporej grupy Polaków nieadekwatna.

	<p>podejścia ekosystemowego</p> <p>2.2.4.1 Powiązane rodzaje działań</p>		<p>postępowania (działania informacyjno-edukacyjne, kampanie itd.).”</p>	
84.	<p>2.2.4.5</p> <p>Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe</p>	77	<p>iprzystosowania</p>	<p>i przystosowania - literówka</p>
85.	<p>2.2.4.8</p> <p>INDYKATYWNY</p> <p>PODZIAŁ ALOKACJI</p> <p>UE WEDŁUG</p> <p>RODZAJU</p> <p>INTERWENCJI</p>	80	<p>„Kod: 58 - Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: powodzie i osunięcia ziemi (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)”</p>	<p>Trudno jest ocenić, jaki udział w budżecie 600 000 000 ma edukacja ekologiczna.</p>
86.	<p>2.2.4.8</p> <p>INDYKATYWNY</p> <p>PODZIAŁ ALOKACJI</p> <p>UE WEDŁUG</p> <p>RODZAJU</p> <p>INTERWENCJI</p>	80	<p>„Kod: 59 - Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: pożary (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)</p>	<p>Trudno jest ocenić, jaki udział w budżecie 60 000 000 ma edukacja ekologiczna.</p>
87.	<p>2.2.4.8</p> <p>INDYKATYWNY</p>	80	<p>„kod: 60 - Działania w zakresie</p>	<p>Trudno jest ocenić, jaki udział w budżecie 706 000 000 ma edukacja ekologiczna.</p>

	PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI		przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: inne ryzyka, np. burze i susze (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	
88.	2.2.4.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI	81	„Kod: 61 – Zapobieganie ryzykom naturalnym niezwiązanym z klimatem (na przykład trzęsienia ziemi) oraz wywołanym działalnością człowieka (na przykład awarie przemysłowe) i zarządzanie ryzykami w tym zakresie, w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe”	Trudno jest ocenić, jaki udział w budżecie 40 000 000 ma edukacja ekologiczna.
89.	2.2.5.7 WSKAŹNIKI Wskaźniki produktu	84	RCO 30 - Length of new or upgraded pipes for the distribution systems of public water supply	Czy dla tego zakresu jedynym wskaźnikiem produktu będzie długość rur do dystrybucji wody?
90.	2.3 PRIORYTET III: Transport miejski 2.3.1 Cel szczegółowy 2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej	87	„W ramach realizowanych projektów transportu publicznego możliwe będzie też sfinansowanie wydatków związanych z obsługą i integracją usług transportu publicznego dostosowanego do potrzeb wszystkich użytkowników	Przy temacie dostosowania środków transportu należy uwzględnić nie tylko bardzo ważne kwestie środowiskowe, ale również o dostosowaniu go do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (OzN).

	<p>mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p> <p>2.3.1.1 Powiązane rodzaje działań</p>		<p>(zaplecza techniczne dla taboru, dostosowanie infrastruktury miejskiej do obsługi transportu publicznego i pasażerów, infrastruktura wspierająca rozwój aktywnej mobilności i mikromobilności).”</p>	
91.	<p>2.3 PRIORYTET III: Transport miejski</p> <p>2.3.1 Cel szczegółowy</p> <p>2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p> <p>2.3.1.1 Powiązane rodzaje działań</p>	87	<p>„Dodatkowe elementy mogą być uwzględniane, jeżeli realizują szersze cele Polityki Spójności (np. zieleń, usuwanie barier architektonicznych, elementy budownictwa wynikające ze zmian klimatu).”</p>	<p>Szczególnie w przypadku transportu niskoemisyjnego usuwanie barier w konstrukcji pojazdów, barier w przygotowania przystanków jest bardzo ważne dla komfortu przyszłym użytkowników OzN. Z całą pewnością te kryteria muszą być uznawane za kluczowe, strategiczne, dostępne, a nie fakultatywne.</p>
92.	<p>2.3.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe</p>	89	<p>„Pomimo punktowego, tj. ograniczonego obszarowo do miast i ich obszarów funkcjonalnych, charakteru projektów dotyczących publicznego transportu zbiorowego, identyfikuje się ich wpływ na realizację ogólnoeuropejskich celów związanych z promowaniem zrównoważonej mobilności i</p>	<p>charakteru – literówka</p> <p>W cytowanym tekście mowa jest o miastach. Czy autor miał na myśli również obszary metropolitalne? Aglomeracje? A co z transportem na obszarach wiejskich? Zwykle dostępność do rynku pracy, do centrów kultury, do edukacji jest mniejsza, zwłaszcza gdy dane obszary nie są szczególnie atrakcyjne dla firm transportowych prywatnych, a nierentowna dla publicznych. W takim przypadku mieszkańcy z konieczności przesiadają się do samochodów. A to się nijak ma do ograniczenia emisji transportowej. Ponadto prywatni przewoźnicy często korzystają z taboru, który zanieczyszcza powietrze w dużym stopniu (pojazdy stare, nieekologiczne).</p>

			ograniczeniem emisji z transportu, a tym samym dążeniem do budowy gospodarki niskoemisyjnej.”	
93.	2.4 PRIORYTET IV: Wsparcie sektora transportu z Funduszu Spójności 2.4.1 Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T 2.4.1.1 Powiązane rodzaje działań	91	„Finansowane będą także projekty budowy obwodnic miast na ww. sieci dróg krajowych (w tym dróg ekspresowych), w TEN-T zarządzanych przez krajowego zarządcę tych dróg. Wszystkie budowane drogi będą dostosowane do nacisku 11,5 tony/oś (115 kN/oś).”	<p>W dniu konferencji otwierającej konsultacje społeczne (18.06.2021 r.) Wykonawca analiz wpływu na środowisko zwracał uwagę na to, iż w oceniali działania zmniejszające presję na środowisko, m.in. takie jak obwodnice miast. Nie jest do końca jasne o jakie środowisko chodziło mówcy (najprawdopodobniej miejskie), bo obwodnice to zwykle zielone obrzeża miast a ich budowa wiąże się z wycięciem mnóstwa drzew i zaburzeniem ekosystemów. Do tego zasugerowano, że ta presja zmniejszy się również poprzez to, że przyspieszy się jazda na drogach. A tymczasem każde zwiększenie prędkości powyżej 100km/h to skokowy wzrost spalania paliwa i związanej z tym emisji. O kwestii bezpieczeństwa nie wspominając. Z ekologicznymi założeniami ma więc to w dwójnasób niewiele wspólnego. Już raczej można mówić o reedukacji zielonych płuc miast.</p> <p>Jeżeli chodzi o transport towarów drogami, to w tym zakresie konieczne jest przywrócenie idei „Tiry na tory”, ponieważ obciążenia z tytułu przewozu towarów (niszczenie dróg, korki, emisja) są w tym przypadku duże. Natomiast transport kolejowy pomiędzy dużymi miastami a potem dystrybucja mniejszymi pojazdami jest znacznie lepszym rozwiązaniem.</p>
94.	2.4 PRIORYTET IV: Wsparcie sektora transportu z Funduszu Spójności 2.4.1 Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T 2.4.1.1 Powiązane rodzaje działań	92	„Finansowane będą mogły być także projekty o charakterze edukacyjno promocyjnym, skierowane do różnych grup społecznych oraz wiekowych mające na celu podnoszenie świadomości obywateli w zakresie zagrożeń i eliminację nieprawidłowych zachowań na obszarach kolejowych.”	<p>Zaskakuje fakultatywność tego rodzaju edukacji i akcji świadomościowych. Mowa jest tutaj o podnoszeniu świadomości obywateli, ale tylko w zakresie zagrożeń i eliminacji nieprawidłowych zachowań na obszarach kolejowych. Tymczasem samej promocji nadal potrzebuje transport kolejowy, jako mniej emisyjny niż lotniczy i samochodowy, zwłaszcza na dużych odległościach, np. między dużymi ośrodkami miejskimi.</p> <p>To zarazem czwarty raz w tekście, gdzie mowa jest o działaniach edukacyjno – świadomościowych.</p>

95.	<p>2.4 PRIORYTET IV: Wsparcie sektora transportu z Funduszu Spójności</p> <p>2.4.1 Cel szczegółowy</p> <p>3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T</p> <p>2.4.1.1 Powiązane rodzaje działań</p>	93	<p>„Biorąc pod uwagę dynamicznie zwiększający się ruch lotniczy w Polsce, finansowane będą inwestycje w portach lotniczych sieci TEN-T (bazowej i kompleksowej) oraz krajowego organu zarządzania przestrzenią powietrzną w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> · bezpieczeństwa i ochrony ruchu lotniczego, · systemu zarządzania ruchem lotniczym wynikającego z SESAR · łagodzenia oddziaływania sektora lotniczego na środowisko naturalne. <p>Poprawiona zostanie także dostępność do lotnisk, dzięki realizacji komplementarnych projektów drogowych i kolejowych”</p>	<p>Biorąc pod uwagę, że transport lotniczy jest znacznie bardziej obciążający dla środowiska niż kolejowy, przeznaczanie kolejnych środków na jego promocję wydaje się niezasadne. Otwartym pozostaje pytanie, czy w tej części programu został uwzględniony Centralny Port Lotniczy?</p>
96.	<p>2.4.2 Cel szczegółowy</p> <p>3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w</p>	98	<p>„W zakresie systemu RIS planowana jest kontynuacja rozbudowy i objęcie jego działaniem kolejnych odcinków Odrzańskiej Drogi Wodnej (ODW), z wykorzystaniem najnowszych dostępnych technologii.</p> <p>Na obszarze ODW w sieci TEN-T system został zaimplementowany w ramach pilotażu prowadzonego w latach 2011-2013. W perspektywie finansowej 2014-</p>	<p>zaimplementowany – literówka</p> <p>Biorąc pod uwagę kryzys klimatyczny, coraz częstsze susze, obniżanie poziomu rzek, postulowane procesy renaturalizacji rzek - kontynuowanie tego rodzaju inwestycji jest szkodliwe środowiskowo i bez przyszłości. Z dużą dozą prawdopodobieństwa jest również nieopłacalne ekonomicznie. W związku z tym należy zarzucić tego typu plany w programie.</p>

	tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej 2.4.2.1 Powiązane rodzaje działań		2020 kontynuowana jest jego rozbudowa na obszarze poza TEN-T. W związku z powyższym kolejnym etapem będzie budowa systemu na dalszych odcinkach ODW.”	
97.	2.5.1 Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T 2.5.1.1 Powiązane rodzaje działań	103	wsuprastrukturę	Co oznacza to słowo?
98.	2.5.1 Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T 2.5.1.1 Powiązane rodzaje działań	103	„Przewiduje się kontynuację realizacji inwestycji liniowych i punktowych służących eliminacji wąskich gardeł i poprawiających bezpieczeństwo żeglugi śródlądowej w TEN-T. Finansowane będą projekty służące przywróceniu żeglowności oraz ujednoliceniu parametrów eksploatacyjnych na śródlądowych drogach wodnych o szczególnym znaczeniu transportowym.”	Należy renaturalizować rzeki, a nie czynić z nich korytarze transportowe. Ten zakres programu stoi w sprzeczności z celami klimatycznymi, w szczególności odnośnie bioróżnorodności.
99.	2.5.2 Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej,	107	„Wsparcie transportu drogowego będzie realizowane poprzez budowę kluczowych odcinków	Ponownie – obwodnice miast wyprowadzą ruch poza miasta, przyspieszą go (zwiększając zanieczyszczenia), zmienią uwarunkowania środowiskowe (z dużą dozą prawdopodobieństwa można stwierdzić, że znikną kolejne zielone i błękitne miejsca). Nie ma to nic wspólnego z ekologią. A obwodnice i tak zapełnią się samochodami w przeciągu paru lat i znacząco zmniejszą swoją przepustowość.

	odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej 2.5.2.1 Powiązane rodzaje działań		miejsowości obciążonych ruchem tranzytowym. Finansowane będą projekty budowy obwodnic na sieci dróg krajowych (w tym dróg ekspresowych) poza siecią TEN-T, zarządzanych przez krajowego zarządcę tych dróg.”	
100.	2.5.2 Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej 2.5.2.1 Powiązane rodzaje działań	108	poprawa szeroko	poprawa szeroko - literówka

101.	2.5.2 Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej 2.5.2.1 Powiązane rodzaje działań	109	„W związku z tym, że większa część śródlądowych dróg wodnych w Polsce obecnie znajduje się poza siecią TEN-T istotne jest zapewnienie dedykowanego wsparcia umożliwiającego rozwój transportu wodnego śródlądowego.”	Należy zrezygnować z tego rozwiązania.
102.	2.6 PRIORYTET VI: Zdrowie 2.6.1 Cel szczegółowy 4.5 Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki	116	„Realizowane działania będą wzmacniać systemową zmianę w ochronie zdrowia w kierunku rozwijania zdeinstytucjonalizowanych form opieki nad osobami chorymi i potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Szczególnie istotne będzie wspieranie opieki nad osobami starszymi oraz dotkniętymi chorobami i zaburzeniami psychicznymi.”	W całym priorytecie VI to jedno z niewielu miejsc, gdzie poruszono temat deinstytucjonalizacji, w dodatku traktując go bardzo ogólnie. Wydaje się, że skoro celem priorytetu ma być między innymi deinstytucjonalizacja, to należy jej poświęcić znacznie więcej miejsca i w zakresie diagnozy i w zakresie rozwiązań. W chwili obecnej to tylko hasło bez pokrycia w planowanych działaniach.

	instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej 2.6.1.1 Powiązane rodzaje działań			
103.	2.6 PRIORYTET VI: Zdrowie 2.6.1 Cel szczegółowy 4.5 Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej 2.6.1.2 Główne grupy docelowe	117	„Główną grupą docelową wsparcia będzie ogół mieszkańców kraju. Interwencja będzie zaadresowana do wybranych podmiotów leczniczych, w szczególności udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (...).”	Wybrane, czyli jakie podmioty? Nie są znane ani grupy, ani geograficzna ich lokalizacja. Konieczne jest uzupełnienie zapisów tak, aby czytelne było na jakiej zasadzie i kto będzie miał dostęp bądź korzystał z rozwiązań programu w tym obszarze.
104.	2.6.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego	118	„Działania w zakresie onkologii będą zgodne z Narodową Strategią Onkologiczną a w zakresie opieki psychiatrycznej z ramami strategicznymi w zakresie deinstytucjonalizacji.”	Drugie miejsce, w którym poruszono temat deinstytucjonalizacji w tym priorytecie. Zarazem dotyczy obszaru najbardziej niedoinwestowanego, jaką jest psychiatria, zwłaszcza dzieci i młodzieży. Rodzi się podejrzenie, że temat zostanie niejako delegowany organizacjom pozarządowym wraz z kosztami jego obsługi. Należy poważnie rozważyć na jakich zasadach miałyby przebiegać i funkcjonować taka deinstytucjonalizacja. Program nie daje na to odpowiedzi.

	wykorzystania narzędzi terytorialnych			
105.	2.7 PRIORYTET VII: Kultura 2.7.1 Cel szczegółowy 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych 2.7.1.1 Powiązane rodzaje działań	121	„Podejmowane działania przyczynią się do podnoszenia kompetencji społeczeństwa, jakości życia mieszkańców oraz umożliwią im odnalezienie nowych form aktywności (wykraczających poza tradycyjnie oferowane przez podmioty działające w sektorze kultury) i miejsc sprzyjających integracji społecznej. Inwestycje w infrastrukturę umożliwią tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych, które będą wpływać na dobrostan społeczeństwa, walkę z wykluczeniem społecznym w różnych wymiarach oraz rozwój społeczeństwa kreatywnego, innowacyjnego, otwartego na zmiany. Dodatkowo, wsparcie pozwoli m.in. na tworzenie warunków dla realizacji procesów rewitalizacji społecznej na obszarach kryzysowych”	Przytaczane zapisy mają charakter bardzo ogólny, są raczej pewnego rodzaju manifestem, niż założeniami o niejasnych zasadach realizacji. Biorąc pod uwagę cel, gdzie jest mowa o kulturze, turystyce i włączeniu społecznym, to w zasadzie tu można uwzględnić wszystko, albo niewiele. Szczególnie rewitalizacja jest w Polsce tematem trudnym, ponieważ zwykle bywa kojarzona tylko z pracami infrastrukturalnymi, podczas gdy kluczem do osiągnięcia końcowego efektu jest równoległe realizowanie działań prospołecznych. Tego tutaj nie widać i w tym zakresie należy dokument uzupełnić. I to w zakresie diagnozy i planowanych działań.
106.	2.7 PRIORYTET VII: Kultura 2.7.1 Cel szczegółowy 4.6 Wzmacnianie roli kultury i	122	„Przyczyni się to do zmniejszenia emisji dwutlenku węgla oraz innych gazów cieplarnianych, zwiększenia odporności na szoki związane ze	Co autor ma na myśli pisząc o „zwiększeniu odporności na szoki związane ze zmianami klimatycznymi?”

	zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych 2.7.1.1 Powiązane rodzaje działań		zmianami klimatycznymi, a także co równie ważne zmniejszenia kosztów stałych utrzymania budynków.”	
107.	2.7 PRIORYTET VII: Kultura 2.7.1 Cel szczegółowy 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych 2.7.1.1 Powiązane rodzaje działań	122	Rozszerzenie	Rozszerzenie – literówka
108.	2.7 PRIORYTET VII: Kultura 2.7.1 Cel szczegółowy 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu	122	ngo	Jeżeli ma to być skrót od Non Governmental Organisation, to skrót powinien być zapisy z dużych liter – NGO.

	społecznym i innowacjach społecznych 2.7.1.1 Powiązane rodzaje działań			
109.	2.7 PRIORYTET VII: Kultura 2.7.1 Cel szczegółowy 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych 2.7.1.1 Powiązane rodzaje działań	122	predystynowane	Predystynowane? Predysponowane? - literówka
110.	2.7 PRIORYTET VII: Kultura 2.7.1 Cel szczegółowy 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	123	rozwojowych	rozwojowych - literówka

	2.7.1.1 Powiązane rodzaje działań			
111.	2.7 PRIORYTET VII: Kultura 2.7.1 Cel szczegółowy 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych 2.7.1.1 Powiązane rodzaje działań	123	Nejednokrotnie	Nejednokrotnie - literówka
112.	2.8 PRIORYTET VIII: Pomoc techniczna 2.8.1.1 Powiązane rodzaje działań	129	„Cel priorytetu będzie realizowany m.in. poprzez: (...) - organizacja spotkań, komitetów, grup roboczych, zespołów, itp.(...) - przygotowanie analiz, ekspertyz, sprawozdań, w tym związanych z zapewnieniem spójnej i zintegrowanej interwencji programu, zgodności z priorytetami rozwojowymi UE w ramach Europejskiego Zielonego Ładu oraz komplementarności z innymi instrumentami rozwojowymi UE; (...)”	To pierwsze miejsce w programie, gdzie wspomniano o komitetach, nie wiadomo, czy chodzi o komitet monitorujący, sterujący czy jakiegokolwiek inne ciało. Zarazem w cytowanym fragmencie tekstu po raz pierwszy pojawia się (na 129 stronie!) Europejski Zielony Ład.

113.	2.8 PRIORYTET VIII: Pomoc techniczna 2.8.1.2 Główne grupy docelowe	129	„- Partnerzy społeczno-gospodarczy; organizacje pozarządowe – w zakresie związanym z udziałem z Komitecie Monitorującym oraz grupach roboczych, przygotowania ekspertyz, jak również w zakresie działań o charakterze szkoleniowym”	Tutaj pojawia się pierwsza wzmianka o Komitecie Monitorującym i o partycypacji w kosztach NGO z racji udziału w tym celu, przy czym pozytywnie należy ocenić wydzielenie NGO od partnerów społeczno – gospodarczych (o ile taka była intencja autora)
114.	5 INSTYTUCJE PROGRAMU	136	Uwaga ogólna	Brakuje wylistowania Komitetu Monitorującego jako instytucji uczestniczącej w zarządzaniu, co jest niezbędne w przypadku organu o tak zróżnicowanych uprawnieniach, jak ma KM.
115.	6. PARTNERSTWO	138	„W 2021 r. przekształcono ww. gremia w grupę roboczą ds. przygotowania programu na rzecz infrastruktury transportu, energetyki, środowiska, zdrowia i kultury, poszerzając jednocześnie jej skład o dodatkowych partnerów społeczno-gospodarczych, środowisk naukowych oraz organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli samorządów. Łącznie w ramach grupy, Instytucja Zarządzająca podjęła współpracę z 102 organizacjami z szeroko rozumianych sektora partnerów społeczno gospodarczych oraz organizacji pozarządowych.”	W rozdziale znajdują się informacje dotyczące historycznego przebiegu partnerskich prac nad dokumentem. Natomiast brak jest założeń odnośnie tego, jak to będzie wyglądać na etapie wdrażania programu. Ponadto konieczne jest przelinkowanie listy organizacji uczestniczących w pracach, aby możliwe było zweryfikowanie faktycznej realizacji zasady partnerstwa na tym etapie prac.
116.	7 KOMUNIKACJA I WIDOCZNOŚĆ	139	„Grupy docelowe	Wśród wymienionych grup brakuje przedstawicieli organizacji pozarządowych, społeczeństwa obywatelskiego. A w wielu zaplanowanych działaniach w programie to

			<p>Działania komunikacyjne mogą być kierowane do następujących grup docelowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beneficjenci – potencjalni i faktyczni – w tym: przedsiębiorstwa, jst, instytucje ochrony zdrowia, instytucje kultury, podmioty zarządzające infrastrukturą, - Ogół społeczeństwa m.in. odbiorcy rezultatów – pośredni i bezpośredni – użytkownicy powstałej infrastruktury (transportowej, ochrony zdrowia itp.), opinia publiczna (w tym młodzież w wieku 15-24 l.), media.” 	<p>mogą być najskuteczniejsi partnerzy działań komunikacyjnych. Dlatego należy uzupełnić zapisy w tym zakresie również o te podmioty.</p>
117.	8 Załącznik: Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem	141	<p>„Z punktu widzenia celów Programu, najważniejsze znaczenie z punktu widzenia alokowanych środków oraz wpływu na zakładane efekty interwencji będą miały duże inwestycje liniowe, przede wszystkim w obszarach transportu, energetyki oraz inwestycje w sektorze środowiska.”</p>	<p>Wyraźnie widać, że cele środowiskowe są wtórne w programie. Nacisk w cytowanym tekście został położony na inwestycje liniowe. Co ma swoje przełożenie w budżecie i planowanych działaniach. Nie jest możliwe przyjęcie dokumentu z taki założeniami, zarówno przez polskie społeczeństwo, jak i przez KE.</p>
118.	UWAGA OGÓLNA		Grupy docelowe	<p>Grupy docelowe wg informacji przekazane podczas wysłuchania publicznego w dniu 15.07.2021 r. nie są tożsame z beneficjentami. Jak więc określić krąg podmiotów zobowiązanych do pewnych działań, czy też uprawnionych do aplikowania w konkursach?</p>
119.	UWAGA OGÓLNA		<p>Strony: 40, 45, 46, 50, 51, 55, 60, 72, 77, 78, 79, 84, 85, 89, 90, 95, 96, 100, 104, 105, 111, 112, 119, 125,</p>	<p>Nazwy wskaźników na wylistowanych stronach w języku angielskich – konieczność tłumaczenia na język polski.</p>

120.	UWAGA OGÓLNA		Tryb niekonkurencyjny dla projektów pilotażowych w ramach poszczególnych priorytetów	Rezygnacja z konkursów w każdym obszarze, gdzie planowane są pilotaże, jest niezrozumiałe. Istnieje duży potencjał konkursowy wśród Beneficjentów bądź Partnerów – ograniczanie się do niejasnych zasad realizacji pilotaży nie jest właściwe.
121.	UWAGA OGÓLNA		Brak słowniczka definicji i skrótów	Brak takiego słowniczka znacząco utrudnia czytanie dokumentu niespecjalistów i w trakcie poszukiwania właściwego rozwiązania naraża na dojście do błędnych informacji.